

Gönül GÜREL (2018). Kaos Teorisi ve Eğitime Yansımaları, Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi (ULED), *Cilt (3), Sayı (3)*.

Geliş Tarihi: 10/06/2018

Kabul Tarihi: 19/10/2018

KAOS TEORİSİ VE EĞİTİME ETKİLERİ

Gönül GÜREL*

Özet

Örgütlerde ve hayatın içinde çoğu zaman karmaşık ve zor görünen bir çok işlem aslında o anda gerçekleşen sorumluluklar zincirinin birer halkasını oluştururken, kimi zamanda öngörülemediği, plansız ve çok küçük bir hatadan ya da dikkatsizlikten kaynaklanan bireylerin başa çıkamadıkları birbirini etkileyen zincirleme devam eden ederken başlangıcında küçük ve önemsiz görünen ama büyüyerek devam eden durumların kendisi olabilmektedir. Evrende öngörülemediği plansız hayatın içinde bir çok durumla karşılaşırken aslında bir plan dahilinde işlediği hiç düşünülmemektedir. Uygun ortamı sağlamak için çaba harcayan, planlı, düzenli, vizyon sahibi, olabilecek ihtimalleri kestirebilen ve sorumlulukların bilincinde olan bireylerin kaosdan korunma olasılıklarının yüksek olduğu şüphesizdir. Kaos kuramının nasıl ortaya çıktığı ve eğitim alanında ne tür etkilerinin olduğu konu kapsamında incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kaos Teorisi, Kaos ve Eğitim.

KAOS THEORY AND EDUCATIONAL EFFECTS

ABSTRACT

Many processes that are complex and difficult to look at in organizations and in life are in fact a process of creating chains of responsibilities that occur at some point in time while sometimes unforeseen, unplanned and very small errors or carelessness, it seems to be insignificant but it can be the ones that continue to grow. While encountering many situations in unplanned unplanned life at the stage, it is not thought that it actually works within a plan. There is no doubt that individuals who are effortful, planned, organized, visionary, able to predict the probabilities and aware of their responsibilities to provide suitable environment are highly likely to be protected from chaos. The subject of the theory of chaos has been investigated in the context of how it emerged and what kind of effects it has on the field of education.

Key Words: Chaos Theory, Chaos and Education.

*Düzce Üniversitesi, Toplam Kalite Yönetimi, Yüksek Lisans Öğrencisi,,
kuzeygurel2011@gmail.com

Gönlül GÜREL

Problem Durumu

Kaos teorisi ilk olarak matematiksel kaosu incelemek için tasarlanmıştır. Kaos teorisi, tamamen sistemli ve belli bir düzen içinde yürüyen sistemleri kapsarken aynı zamanda düzeni bozan kendisini düzen içinde tekrarlamayan sistemlere kadar uzanır. Tüm bunlardan yola çıkarak kaos teorisi için, kavramsal, matematiksel ve geometrik yöntemlerin bileşimi demek mümkündür (Gökmen, 2009).

Bilim insanları içinde buldukları karmaşık ve anlaşılamayan durumlar, faaliyetler ve eylemler ile ilgili araştırma yapmanın gerekliliğini fark etmişlerdir. Tarihsel süreçte incelendiğinde görülmektedir ki kaos teorisi ile ilgili ilk çalışmalar, Avrupalı bilim insanları tarafından yapılmış ve teori hakkındaki ilk bulgular da yine ağırlıklı olarak Avrupalı bilim insanları tarafından ortaya atılmıştır. Sistemlerde yaşanan etkilerin ne tür tepkilerin ortaya çıkmasına sebep olacağı ile ilgili kestirilememe durumu ve yine sistemlerde ortaya çıkan olaylar incelenirken belirsizliklerin yaşanması (net ölçememe ve tahmin edilememe) durumu kaostan tanımı olarak belirtilmektedir (Ertürk, 2012). Teoriye adını veren bilim adamı James A. Yorke olmuştur. James A. Yorke teoriye adını vermeden yıllar önce başlangıç koşullarına hassas, periyodik olmayan, uzun vadede kestirilemez davranışlar gösteren doğrusal olmayan dinamik sistemlerin varlığı ile ilgili bilim insanlarının ortak fikirlere sahip oldukları ve fikir birliği yaptıkları bilinmektedir: (Kaçmaz, 2005).

Geçmişten günümüze doğru izleyen süreçte kaos teorisi matematik ve geometri ile sınırlı kalmamış artık sosyal bilimler alanlarında da bir çok kaos teorisi ile ilgili araştırmalara ağırlık verilmektedir. Literatüre bakıldığında, sosyal bilimler ve fen bilimlerinin kullanmakta oldukları teorilerini fen ve doğa bilimlerinden almaları kaos teorisini inceleyen birbirinden farklı bilim dalları arasında tartışmaların çıkmasına neden olmuştur (Akmansoy, 2012). Sosyal bilimlerde kaos teorisi ile ilgili bir çok araştırma yapılmasının sebebi kaos teorisinin sosyal sistemleri ve oluşumları anlamak ve açıklamak için metefor olarak kullanılması istenmektedir (Altun, 2001). Her olayda yaşanan sebepler ve onlara bağlı sonuçların ilişkilerini çözümlenmek zor olabilir.

Başlangıç durumlarına hassas bağıllık gösteren en önemli etkileşim olanları okullardır. İkili ilişkilerin, dersin, sürecin, uygulamaların, faaliyetlerin, plan ve programların ve daha birçok dönüt mekanizmasının içinde bulunduğu büyük bir kaotik ilerisi kestirilemeyen sosyal bir ağ gibidir. Kaotik olma olasılığı taşıyan yüksek potansiyelli yapılar başlangıç koşullarına yoğun bir şekilde bağıllık göstermektedir. Ortaya çıkan yapı sürecin başında meydana gelen en ufak bir ayrıntıdan bile etkilenmekte ve buna göre oluşup şekil almaktadır. Tüm bunlara rağmen önceden tahmin edilemeyen ve kestirilemeyen özelliğini korur (Demirtaş, 2000).

Her birey yaşamının bir bölümünde öngöremediği ve plan dahilinde olmayan olay ya da olaylar zinciri ile karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan bazı durumlar bir sonrakini tetikler nitelik taşımaktadır. Hayatın içinde yaşayan rastlantısal olarak adlandırılan olay veya varlıklar bir bütünün parçalarını oluşturmaktadır. Evren, tüm bu anlamlandıramadığımız ve farkedemediğimiz sistem dahilinde işleyen olaylar zinciri üzerine kuruludur. Evrende bu denli sistemli bir bütünlük var ise, tüm olaylar bir bütünün parçalarını oluşturuyorsa, tüm olaylar benzer bir seyir halinde ise çeşitli bilim dallarının aynı yaklaşım, yöntem ve teknikleri paylaşımlarının gerekli olduğu gerçeği inkar edilemez (Yeşilorman, 2006).

1.2. Kaos ve Eğitim

Okullar, bireyler, yönetim, sistem ve süreç bakımından karmaşık ve içerisinde çok fazla çeşitliliği barındıran dinamik yapılardır. Okullar, informal özellikte olmalarından sebep iç ve dış çevreden etkilenir ve kaos ortaya çıkarabilecek dış güçlerinde içinde bulunduğu açık bir sistemdir. Okul yöneticilerine düşen görevler ise, karşıdan gelen etkilere esnek bir şekilde cevap vermek ve durumla başa çıkabilmektir. Lider bunu başaramaz ise etkiler örgütü kontrol edilemez bir kaosa doğru sürükleyebilir (Töremen, 2000).

Kaos teorisini karmaşık bir sistem olan okullarda uygulamak öğrenmenin ve düşünmenin doğrusal süreçler olmamaları sebebi ile değişim ve dönüşüm için önemli bir fırsat sağlar. Öğretmenler bilmelidir ki, karmaşık ve paradokslar yaratıcılığa çok elverişli bir ortam sağlamaktadır. Örgütlerin dinamizmini ve yaratıcılığını sürdürme kabiliyeti, sürekli iyileştirme, örgütlenme, risk alma, dönüşüm ve gelişme için harcadığı

Gönül GÜREL

emek, zaman ve çabaları ile doğru orantılıdır(Akmansoy ve Kartal, 2014).

Okullarda, girdiler ve çıktılar arası uyumu ve orantıyı sağlamak oldukça güçtür ve hatta mümkün olmamaktadır. Okullar, dinamik sistemler olarak tanımlanırken aynı zamanda doğrusal olmayan ilişkiler tarafından yönetilen sistemler olarak da tanımlanmaktadır. Okulların en temel özellikleri, girdileri ile çıktılarının toplamalarının eşitsizliğidir. Durum böyle olunca bütünün bir parçası olan bireyin davranışlarını anlamak için bütünü dikkate almak zorunlu olmaktadır. Gerçekleşen etki sinerji ya da holizm olarak bilinmekte ve sistemde bütünü oluşturan parçalarının toplamından daha fazla ve daha anlamlı olmasını ifade ettiği bilinmektedir. Yalnızca doğrusal olan sistemlerin parçaları ayrı ayrı ve beraber olduklarında davranışlarının aynı olduğu görülmektedir. Doğrusal olmayan sistemlerde öne çıkan bir diğer özellik ise, girdilerin yaşadıkları değişimlerin hacminin çıktılara eşit şekilde etki etmemesidir. Ufak ve önem derecesi düşük kabul edilen değişimler çok büyük etkiler yaratabilmekte ve ters giden en ufak bir durumda bile sistemin davranışını kaosa sürükleyebilmektedir (Öge, 2005).

Okullarda liderlerin geleneksel yönetim tarzından vazgeçmeleri gerekmektedir. Günlük işleri yetiştirmek ve oluşan kriz durumlarını yönetmek adına istikrarı sağlamaktan çok kaosu yaşamaktadırlar. Yöneticilerin, kaos teorisini bilmeleri, anlamaları ve olayları incelerken kullanabilmeleri gerekmektedir. Fayda bakımından kaos, o andaki koşullar içinde fırsatları gören ve kullananabilenlere bir avantaj sağlamaktadır (Özoran, 2017). Kaos teorisini bilen yöneticilerin pratikte kaotik sorumlulara daha hızlı ve kolay çözümler getirdikleri bilinmektedir(Akmansoy, 2012). Öğretmenler de, yöneticiler kadar yönettikleri küçük grupları (sınıfları) lider kadar iyi analiz edebilmeli ve yaşanan sorunlara hızlı ve yapıcı çözümler getirebilmelidir.

Sınıf ortamında öğretmen lider konumundadır. Ders işleyiş anında öğretmenin başına gelen kestirilemez bir durum yaşandığı zaman öğrenciler arasında yaşanan gülüşmeler tepki verecek iki öğretmen çeşidi olma ihtimali yüksektir. İlk öğretmen, gülen öğrencilere bağırır, azarlayan ve kendisi de içine düştüğü durumdan hiç hoşnut olmadığını belli eden ve bu sebepten dersin de aksamasına ve öğrencilerin ders sonrası da konuyu dışarı taşımalarına sebep olabilecek öğretmen tarzıdır. İkinci öğretmen ise, başına gelen talihsiz durum ile ilgili öğrenciler ile önce beraber gülen, yaşanan olay

enasında nasihat ve öğüt vermek yerine öğrencilerin de daha sonra konunun özünü anlamalarını sağlayacak şekilde kendisine öz eleştiri de bulunan ve bu yaşanan durum ile ilgili öğrencilerin çözüm önerilerinin neler olduğu konusunda fikirlerine başvuran öğretmendir. Kendisinin eksiklerini bilen ve kabullenen öğretmen öğrencilerin onu eleştirmesine fırsat vermeden kendisi bunu yapmıştır. Bu tavır, öğrencilerin arasında katılmayı, kabullenilmeyi ve saygı görmeyi sağlayacak bir tavidir. Yaşanan aslında kaotik olan ama kaosla başa çıkabilme becerisine sahip öğretmen tarafından durumun nasıl idare edildiğinin ve süreç yönetiminin nasıl düzgün işlediğinin iyi bir örneğidir. Kaos teorini bilmek sadece olaylar ve varlıklar üzerinde değil, süreç ilerlerken de kaosla başa çıkabilme becerisini kazandırmaktadır (Bülbül, 2007).

Yöntem

Araştırmada basit rastgele örnekleme (Simple Random Sampling) nitel araştırma yönteminden faydalanılarak soruları cevaplaması için her branştan bir eğitimci seçilmiştir. Betimsel ve sistematik analiz yöntemi ile hedef kitleden toplanan veriler aktarılmıştır. Veriler yorumlanırken, öznel hiçbir bilgiye yer verilmemiş, katılımcıların yorumları değiştirilmeden aktarılmıştır. Verilerin iç geçerliği ve güvenilirliğini sağlamak için sorular sırası ile okunarak aktarılmıştır.

2.1. Araştırmanın Kapsamı

Araştırmanın evrenini ... Üniversitesi ve ... MTA Lisesi bünyesinde görev yapmakta olan eğitimciler oluşturmaktadır. Görüşme formu toplamda 11 kişiye uygulanmıştır. Katılımcıların 6'sı erkek, 5'i kadın ve ... Üniversitesinde görev yapmakta olan 6 eğitimci ve ... MTA Lisesi bünyesinde görev yapmakta olan 5 eğitimci ile anket gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaşlarını incelenebildiğinde; 31-40 yaş aralığında 7 kişi, 41-50 yaş aralığında 2 kişi, 51 ve üzeri yaş aralığında 1 kişi, 20-30 yaş aralığında 1 kişi olarak tespit edilen bireyler ile anket tamamlanmıştır.

2.2. Araştırmanın Önemi

“Kaos Teorisi ve Eğitime Etkileri” konusunun araştırılması kapsamında, okullarda yaşanan sınıf içi/dışı, eğitimcilerin yaşadıkları sistemselsel, bürokratik, iletişimsel, koordineli çalışma, öğrenci-öğretmen ilişkisi, öğrenci-öğrenci ilişkisi, ders,

Gönül GÜREL

yönetim, ile ilgili yaşanan karmaşık gördükleri ya da karmaşaya yol açtığını düşündükleri kaotik durumlar neler bilgi sahibi olmak eksiklikleri gidermek adına oldukça önem taşımakta ve alan araştırmasında yapılan anket ile eğitimcilere yöneltilen sorular kapsamında yaşadıkları ve eksik gördükleri karmaşık durumların tespit edilmesi amaçlanmıştır.

2.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Görüşülen kişinin görüşmenin gizliliği ile ilgili kaygıları, görüşme yapılan ortamın kalitesi, kişinin istekliliği, görüşme yapılan kişi sayısının evrene yayılım oranı, masraflar, ulaşım, zaman almasıdır

Bulgular

Araştırmada kaos teorisi ve okullara etkilerine yönelik elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıda verilmektedir.

1- “Okul ve sınıfta; karmaşık ve kompleks iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetler hangileridir?” Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci ilişkilerinin zayıf olduğu, öğrencilerin derse ilgilerinin az olduğu, okulda hazırlanması gereken plan-program ve proje çalışmalarının karmaşık işler olduğunu belirtmektedirler. Yalnızca 1 katılımcı soruyu yanıtızsız bırakmayı tercih etmiştir.

2- “Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetler ne tür çok büyük sonuçlar doğurur?” Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, yanlış davranışları görmezden gelerek davranışa izin vermemin, öğretmenlerin öğrencilere karşı tutum ve davranışları, adil ve eşit olmayan uygulamaların varlığı ve öğrencilerin derse olan ilgilerinin az olması gibi durumları belirtmektedirler.

3- “Okul ve sınıfta; hangi çok küçük karar, iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetler ne tür çok büyük sonuçlar doğurur?” Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, disiplin kurallarına uyulmaması, çoğunluk proje ve performans çalışmalarının kontrol edilmemesinden kaynaklanan

değerlendirmede ortaya çıkabilecek verimsiz sonuçlara dikkat çekerken, katılımcıların bir kısmı ise hatalı ve yanlış davranışlarını görmezden gelinmesi ve öğrencilerin uyarılara rağmen derse ilgisizlikleri ve bunun bir iletişim problemi olduğu ilgili düşüncelerini belirtmektedirler. Katılımcılardan yalnızca bir tanesi hepsinden ayrı olarak öğrencilere söz hakkı tanınmasının onları düşünmeye ve araştırmaya sevk edeceği konusu belirtmektedir

4- “Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetler kendi kendisini örgütlemekte ve kendini yenilemektedir?” Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, düşünce toplulukları, öğrenci toplulukları, okul yönetmelikleri, disiplin kuralları, zümre kararları, müfredat güncellemelerinin kendisini yenilediğini belirtmektedirler.

5- “Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetler başlangıç durumlarına hassas bağlılık göstermektedir? Hassas bağlılık gösterilen başlangıç durumları nelerdir/hangileridir?” Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, bilgi, öğretmen, öğrenci ve veli koordinasyonu, öğrenci-öğretmen ilişkileri, disiplini sağlama, dersin işleniş yöntemleri olarak belirtmektedirler.

6- “Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetler ile ilgili kararlar, paydaşlar (eğitimciler, aileler, sendikalar, okul çevresi vs.) katılarak alınır?” Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, öğrencilerin sosyal faaliyetleri ve etkinlikleri ile ilgili alınacak kararların, bir üst programa kaydı yapılacak öğrenciler ile ilgili işlemlerin, staj ile ilgili işlemlerin, müfredat, ek sınavlar, rehberlik çalışmalarının paydaş katkıları ile alınan kararlar olduğunu belirtmektedirler.

7- Okul ve sınıfta; hangi/ne tür dönüt mekanizmalarına sahiptirler? Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar : Katılımcılar, sınavları, ödevleri, dersleri, konu hazırlıklarını, bireysel öğrenci veya veli görüşmelerini, soru cevap tekniğini, konferansları, sportif faaliyetleri, anket ve sınav sonrası verilen notları dönüt mekanizması olarak görmektedirler. Bu soruyu 2 katılımcı cevaplamamıştır.

8- “Okul ve sınıfta; olağandışı/garip çekiciler nelerdir/hangileridir?” Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, çevre faktörleri, teknolojik aletler olarak

Gönlül GÜREL

belirtmektedirler.

9- “Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetlerde öngörülebilirlik sınırlıdır (öngörülemeyen durumlar hangileridir)?” Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, devam/devamsızlık, hastalık durumları, başarı ortalamaları, psikolojik durumlar, teknolojik problemler, aksamalar, hatalar, tartışma konuları sonrası (özellikle üniversite öğrencileri arasında yaşanabilecek) ders sonrası gerginlikler ile ilgili öngörülebilirliğin sınırlı olduğunu belirtmektedirler.

10- “ Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetler holografiktir (her şey birbiriyle bağlantılıdır ve her parça bütünü bilgisini taşır)?” Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, dersler, kurallar, öğrenme durumları, etkileşim, ilgisiz öğretmen davranışları, müfredat, kapsam ve içerik, kitaplar, sınavlar, aynı öğretmenin aynı dersi farklı sınıflarda yapmasının holografik olduğunu belirtmektedirler.

11- “Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetlerin etkileşimi nedensel olmaktan çok durumsaldır?” Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, farklı öğrenci gruplarının varlığını, grup sayılarında farklılıklar olduğunu, ani olayların, sağlık durumlarının ve ruhsal durumların, öğrenci öğrenme düzeylerinin, sabah derslerinde uyuyan öğrencilerin olmasını ve ders işleme anını durumsal olarak değerlendirmektedirler.

12- “Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetlerin içinde bir düzen vardır? “Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, öğretmenlerin ders anlatımlarının, örgüt akademik takviminin, eğitim-öğretim faaliyetlerinin tümünün bir düzen içerisinde olduğunu belirtmektedirler. Soruyu ankete katılan bireylerin tamamına yankını aynı şekilde cevaplandırmıştır. Soruya 1 katılımcı cevap vermemiştir.

13- Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetler ürün değil süreç odaklıdır? Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, toplam kalite yönetimi, ders içi/dışı eğitim-öğretim faaliyetlerinin tümü,

öğretim planlarını hazırlama, öğretim materyallerini hazırlama, ödevler ve sunumların süreç odaklı olduğunu belirtmektedirler. Soru 2 katılımcı tarafından cevaplandırılmamıştır.

14- Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetler her düzeyde ve her birimde görülür? Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, programların, müfredatın, disiplin kurallarının, öğrencilerin olumsuz tutumlarının (uyuma, konuşma, birbirilerini aşağılama), öğrencilerin olumlu tutumlarının (dersi dinleme), ders farklılıklarının ve destek süreçlerinin her birimde ve düzeyde görülebileceğini belirtmektedirler. Soru 4 katılımcı tarafından cevaplandırılmamıştır.

15- Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetler diğerlerine bağlıdır ve tüm alanlar herhangi bir diğer alanlardaki değişikliklere tepki gösterirler? Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, derslerin seçmeli olması, saatleri, döneme yayılımı ve sözel/sayısal anlatım farklılıklarının, zümreler arası işbirliğinin ve bölümler arası etkileşimin birbirileri ile etkileşim halinde olduğu ve birbirilerine bağlı olduğunu belirtmektedirler.

16- Okul ve sınıfta; hangi iş ve işlemler, eylemler, uygulamalar, düzenlemeler ve faaliyetlerde bozulma-dengesizlik yaşanmaktadır? Sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar: Katılımcılar, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen ilişkilerinin, öğrenci davranışlarının, ortam düzenlemelerinin, plansız faaliyetlerin yürütülmesinde bozulma ve dengesizlik yaşandığını belirtmektedirler. Katılımcılardan yalnızca 1 tanesi dengesizlik yaşanmadığını savunmuştur. Soru 1 kişi tarafından cevaplandırılmamıştır.

Tartışma Ve Sonuçlar

Yapılan alan araştırması sonucunda bireylerin, eğitim-öğretim sürecinde ortak yaşam alanları olan okullarda bir çok ortak faaliyet yürüttükleri görülmektedir. Okullardaki plan-programların birlikte hareket edilerek belirli kurallar dahilinde uygulandığı dikkat edilmesi gereken bir durumdur. Okullar, öğrenci-öğrenci ve öğrenci-öğretmen etkileşiminin yoğun olarak yaşandığı örgütlerdir. Teknoloji, sosyal medya iletişime engel kabul edilmektedir. Karmaşık görünen ve süreç ilerlerken zorlanılan işlerin

Gönlül GÜREL

çoğunlukla insan etkileşimli ya da grup çalışmasını gerektiren işler olduğu fark edilmiştir. Eğitimcilerin problem ve engel olarak gördükleri bir çok unsurun çözülebilmesinde etkili olacak en büyük etkenin empati ve etkili iletişim olduğunu söylemekte fayda vardır. Öğretmen, kendini yenilemeli, öğrenci gereksinimleri ve ilgi alanları ile ilgili çalışmalar yapmalı, çalışma arkadaşları ile daha fazla iletişime geçmelidir. Başarılı ve yerinde bir görev dağılımı, zamanın verimli kullanılması, verilen işi veya görevi yük olarak görmemek işlerin aslında kolay yerine getirilebilmesinde sorunsuz halleden işler olarak geri dönmesine çok yardımcı olacaktır.

Öğretmenler, öğrenen ve yeniliğe açık bireyler olmalıdırlar. Teknoloji hızla ilerlerken öğrencilerin bu gelişmelere kayıtsız kalmaları beklenmez ve istenemez belki de en büyük hata araştırmayı, okumayı ve keşfetmeyi engellemek olmaktadır. Burada geliştirilecek çözüm bu yeni gelişmeler ışığında dersleri daha çok teknolojik materyallerden faydalanarak geçirmek, etkinlikler yapmak ve öğrencileri de derse aktif bir şekilde katmak gerekmektedir. Derse girip düz anlatım yaparak çıkmak en kolay ve en kestirme yoldur. Ama sonrasında geri dönüt öğretmeni ne derece tatmin edecek tartışılır. Öğrencilerin başarı veya başarısızlıklarından ve sınıftaki disiplin problemlerinden öğretmen sorumlu olduğu gibi, öğrenciler ile paylaşımda bulunup sürece dahil edip, sorumluluk verip, güvenip, saygı gösterip, rehber olacak olan ve uyumlu sınıf ortamını sağlayacak olan da yine öğretmendir. Düzen dahilinde tutarlı ve istikrarlı bir öğretmenin öğrencileri de neyi nerede ve ne zaman yapacakları konusunda gerekli bilgileri açık ve net bir şekilde alacakları için aksaklıklar minimuma inecektir. Öğretmen, iyi bir rol model olmalıdır.

Tüm bu süreçler ve ilişkiler ağının içerisinde yaşanabilecek olumsuzluklara, öngörülemeyen ve kestirilemez durumlara alternatif planlar uygulamak ve koordineli bir düzen içerisinde sorumlulukları yerine getirmek gerekmektedir. Kaotik durumları en aza indirmek için küçük problemleri anında çözüme ulaştırmak, bir bütünün parçaları olarak herkeste maksimum kurum sorumluluk bilincinin oluşması için aidiyet duygusunu pekiştirmek, teşvik unsurlarını devreye sokmak ve lider tarafından sürekli takipte olmak gerekmektedir. Yaşanan bazı kaotik durumlar tekrarı olan belirli durumların sonucunda meydana gelmektedir. Bu durumda lider, iyi bir analiz yeteneğine sahip olmalı, yaşanan durumları tespit ederek tekrarını önlemek için gerekli

önlemleri almalıdır. Lider, gerekli gördüğü durumlarda sorumluluk ve yetki devri yapmalıdır. Aksi takdirde tek bir liderin yeterli kalması mümkün olmayacaktır.

Kaynakça

- Akbaba Altun, S. (2001), Kaos ve yönetim, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi*
- Akmansoy, V. ve Kartal S. (2014), Chaos theory and its application to education: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Case, *Educational Sciences : Theory and Practice* 14(2): 510-518
- Akmansoy, V. (2012), *Kaos teorisi ve eğitime yansımaları: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Örneği*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Burdur
- Artan Özoran, B. (2017) Kaos örgütler için bir risk mi yoksa fırsat mı? *Social Sciences Research Journal*, 6(4): 253:269
- Demirtaş, H. (2000), Kriz yönetimi, *İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi*
- Ertürk, A. (2012), Kaos kuramı: yönetim ve eğitimdeki yansımaları, *Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Kastamonu Eğitim Dergisi* 20(3): 849-868
- Gökmen, A. (2009), Kaos teorisi' nin genel bir değerlendirmesi, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2(1): 61-79
- Kaçmaz, G. (2005), *Kaos teorisi ve sosyoloji: toplumların denetlenmesinde yeni bir adım*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul
- Öge, S. (2005), Düzen mi düzensizlik (kaos) mi? Örgütsel varlığın sürdürülebilirliği açısından bir değerlendirme, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 13, 271-284
- Töremen, F. (2000), Kaos teorisi ve eğitim yöneticisinin rolü, *Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi E.B.B.*
- Yeşilorman, M. (2006) Kelebek kanadını kimden yana çırpıyor? Birleştirilmiş biliminin kıyısında kaos ve sosyal bilimler, *Journal of İstanbul Kültür University*, 4(3): 77-86
- Bülbül, M.Ş. (2007), *Kaos ve eğitim*, (Erişim, 26.05.2018) https://books.google.com.tr/books?id=0mos0i1T0p8C&pg=PA48&lpg=PA48&dq=kaos+ve+eğitim&source=bl&ots=kPX789xH8y&sig=gevouOoBLSO_PM317kH64IKc_74&hl=tr&sa=X&ved=0ahUKEwj26tjeqaTbAhWC16QKHa3DDk0Q6AEIzAE#v=onepage&q=kaos%20ve%20eğitim&f=false